

בעזרת השם יתברך

ספר

מתיקת הפרי

על פרי מגדים

ומשם יפרד והיה לשני ראשים

ושם השני

באר אברהם

ביאור על אשל אברהם

שם האחד

פרי זהב

ביאור על משבצות זהב

הלכות שבת

הלכות מוקצה

סי' שח - שיב

והוא פירוש וביאור רחב ומקיף, השוה לכל נפש,
על דברי הפרי מגדים, העמוקים והקצרים,
בתוספת מבואות, הארות, הערות וצינונים,
עם סיכום ותמצית פסקיו ופסקי האחרונים.
משולב עם פסקי המשנה ברורה
אשר על אדני הפמ"ג המה מיוסדים.

נערך בעזרת החונן לאדם דעת ע"י הצב"י

רפאל בלאא"מ הרה"ח ר' אלטר גרשון שליט"א לויפער

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת "מתיקת הפרי על פרי מגדים"

ה' אלפים תשע"ג לבריאת העולם

הקדמה

אודה את ה' מאוד כפי ובתוך רבים אהללנו, יתברך הכורא וישתבח היוצר, ותבענה שפתי תהלה לאל נורא תהלות על כל המזכות והחסדים אשר עשה ואשר עושה עמדי תמיד, ואשר ברוב רחמי וחסדיו הפליא עמדי, לישב בבית ה' בתוך אהלה של תורה, והחיני וקיימני והגיעני עד הלום לראות יוצא לאור עולם כרך שלישי מספרי "מתיקת הפרי" על פרי מגדים, (ב' כרכים על הלכות ברכת הפירות, שיצאו לאור מלפני כמה שנים, ועתה כרך שלישי) על הלכות שבת - הלכות מוקצה.

ותהלה לאל עליון, שהספרים על הלכות ברכת הפירות, נתקבלו אצל הלומדים בחיבה יתירה, ולומדים בהם בני מדרשא. מה אשר ומה אומר, לאל עליו גומר. ובלשוני אין מילה, ולו דומיה תהילה. והריני נותן על העבר הודאה, ועל העתיד בקשה וקריאה. לפני עליון להלות, לאל השומע תפילות. שחסדו לא יסיר ממני, ואל יעזבני ואל ישנני. ויתקיים בנו המקרא, לא ימוש זאת התורה. לא מפינו, ולא מפי זרעינו ולא מפי זרע זרעינו עד סוף כל הדורות. והש"ת יעזרני ע"ד כבוד שמו ית' ברוב רחמי וחסדיו להשלים מלאכת הקדש אשר החילתי - לבאר ולהוציא לאור גם על יתר הלכות שבת, ויתר חלקי השו"ע, אכ"ר.

והנה, הגם שבהקדמתי להלכות ברכת הפירות כבר הרבתי בדברים, כענין מטרת החיבור, אעפ"כ אכפול כאן את הדברים, הואיל וישנם כאלו שלא ראו מה שכתבנו שם, ורוצים לדעת מטרת החיבור, מה בנינו ומה עניינו, לא אמנע טוב מבעליו, ואסביר שוב תוכן הדברים, וכבר יהיה זה הקדמה גם על יתר הכרכים בהלכות שבת העתידים לצאת לאור בעזה"י.

וזה החלי בעזה"י: מטרת ספר "מתיקת הפרי" הינה ללבן ולבאר ולפרש דעת קדושים דברי רבינו הגדול עמוד ההוראה אשר האיר עיני ישראל בחיבוריו הקדושים והמאירים, ה"ה מרן רבינו יוסף תאומים בעל ה"פרי מגדים" זיע"א, והרי ידוע ומפורסם לכל כי פעמים רבות קשה מאוד לעמוד על דבריו, וכפרט כחלק א"ח, וכאשר המליצו ע"ז שאם דברי הפרמ"ג על חלק יו"ד כמה קצרים, אזי דבריו שבחלק א"ח כמה רק ברמזים, ובעזר הש"ת - ע"י הביאור דנן, כל מעיין קטן וגדול, יוכל להתענג בנועם צוף אמרותיו, וידלה פנינו ורעיונותיו, וישתעשע בחידותיו, ויהא פרוי מתוק וראוי למאכל.

והנה יודעים הלומדים ומכירים העוסקים בתורה את גדול מעלת והשיבות דברי רבינו הפרי מגדים זיע"א, ואך למותר להאריך כאן בזה, ונביא כאן רק כמה גרונרים בודדים כמה שמצאנו בזה בספרי האחרונים ול האך שכל גדולי הפוסקים העריצו דבריו הקדושים, והברייעו להלכה כמותו בכל מקום.

מפתח ותוכן הענינים לפסקי הלכות

עמוד	אות
מה	מז
מב, מז-מח	מז
מד, מז-מח	מח
מח	מט
נ	נ
נ	נא
נג	נב
נו	נג
נט-ס	נד
סב-סד	נה
ס	נו
ס-סא	נז
סה	נח
סה	נט
סה-סו	ס
סו, עג-עד	סא
עה	סב
עו-עז	סג
עח	סד
פא, קסג, רפ-רפכ	סה
פג	סו
פג	סז
פו	סח
פז	סט
פח	ע
פט	עא
צ	עב
צ	עג
צ, קד	עד
צא-צב	עה
צג	עו
צה-צו, קה	עז
פד, צז-צט	עח
קא-קב	עט
קד	פ
קו	פא
קט	פב
קיב	פג

אש"ל אברהם (אות נח)

קמ"ג א' תו' ד"ה שמואל וקנ"ו כ'. ומ"מ י"ל בחצר אחת אף בצורך למקומה

אסור כאבן ועא"ר. וכופין שלא ילכך הקטן:

באר אברהם

ל"ה, נמבואר בשבת דף קמ"ג עמוד א' בתוספות ד"ה שמואל, ובדף קנ"ו עמוד ב', וריש הלא ל"ה ל"ה מוקצה מחמת מיאוס (ומשפ"ל נמ"מ ט"ז, ק"ט, ט"ז), וא"כ למה אסור שמואל לטלטלו בפנינו (לאו אגב מנא), אלא כע"כ דבאופן שהוא נמאס מאוד, גם ר' שמעון מודה דאסור.

הפמ"ג כופל כאן שוב קשייתו שהקשה לעיל על הלכתו שכתב טעם ההיתר של צריך למקשה:

וסכ"ל מקום יש לומר, דכשהטנוף הוא בחצר אחת (שאין שם משום כבוד הבריות), אף בצריך ל"מקושה, יהא אסור - כאבן, ועיין א"י"ה רבה (פ"ק ס"ג) הקשה ג"כ קושיא זו קנ"ו. וזק בושין עליה כלי מותר, כו"י ש"א י"ב"ד הקטן (וכדמבואר במבחר):

מבוא

איתא במשנה (ט"ז ק"ט, ט"ז) דכופין קערה על צואה של קטן, ומקשה בגמ' (פ"ג) והלא היא עצמה מוכנת לכלבים (ולמה ל"ה לכפות כלי, יענה משם שהרי ראייה לטלטל, רש"י), וכי תעמא דלא חזיא ל"ה אמתול (שהיום נולדה, אסור משום נולד), והתנא נהרות המושכן וכו' הרי הן כנגלי כל אדם (ש"ס כיון דארוחיהו

בהכי דעתיה עלייהו, הינ כיון דארוחיהו קטן בהכי, דעתיה עלי' דלכי תיתי יאכילנה לכלבים רש"י), ומתוך בגמ' דתני דכופין קערה על צואה של תרנגולים מפניו קטן (דעוואה של תרנגולים לא חזיא לכלבים, ושל קטן דקתני במתנות הכוונה שמתפח בה קטן, ובשבול הקטן אסור דכופין, אבל צואת אדם באמת אינה מקושה דראייה לכלבים). ותו מקשה בגמ', ותפיק ל"ה דהו"ה נוף של רעי ומותר לפנותו וכו', ומסיק דאיידי דמיה באשפיה שבחצר דלא רמי קמיהו ולא נוף של רעי הוא, ומ"מ כיון שהוא בחצר שהיטק מ"מ שם, מותר לכפות עליו כלי, עתיד הו"ה ל"ה גירסתיו.

עכ"פ, הוציא לנו לפי גירסא זו, דעוואה של אדם אינה מוקצה כלל, והואיל וראייה לכלבים ומותר לפנותה אף מחצר אחרת. והרי"ף (מ"ה, ז מדשי ה"ר"ף) כתב ח"ל: ועל צואה של קטן, אוקימנא בעוואה של תרנגולים כשביל הקטן שלא יוזק בהן ובחצר אחרת, אבל צואה של תרנגולין ושל בני אדם ובאיותה חצר, מותר לכבדה ולהוציאה לבינת הכסא, דגוף של רעי מטלטלין ליה ומפקין ליה עכ"ל לפי דבריו אלו נמצא, דאף בעוואת אדם אינה מותרת לפנותה אלא באותה חצר מטעם דין של רעי, וצ"ל שהיתה לו להרי"ף גירסא אחרת בגמ', אמנם צריכים להבין מהו באמת הטעם שאסור לטלטלה בחצר אחרת, דאם היא ראויה לכלבים, הלא אין עלי' שם מוקצה וכו'. הביאנו בזה בפמ"ג שלפנינו:

הערות וצינונים

הא"ר הקשה קושיא זו על העלת שבת שכתב להרי"ף (פ"ג ס"ג) דכחצר שאינו דר ש"ס - טעם האיסור הוא משום דבר המטונף הוא כמו אבן שאסור בטלטול כ"א לצורך מקומו, אבל לא הקטן כן על הלכתו, שטעם לכאז מדבריו שלא הבין כן כדברי הלבוש, (דהנה הלבוש כשפי"ק ל"ה כתב להרי"ף דע"ס הויתר הוא משום כבוד הבריות), ולפ"יו אולי אפשר לפרש דמה שכתב דאם זה בחצר שיושב בה מותר להוציאם וכו' הואיל וצריכין למקומן, כוונתו בעיקר בזה דמסילא ט"ו כח טעם כבוד הבריות בכל החצר שהם שם, וע"ע בתפארת זקנים, וד"ק וצ"ע.

אש"ל אברהם (אות נט)

(נט) אסור. עמ"א שם קכ"א כ' צואה אדם מוכן לכלבים יע"ש ועב"ו ומ"מ קשה דוודאי צואה כ"א ראוי לכלבים וחזירים עסכ"ט ולומר דהוה נולד אף דדעת' עלי' מ"מ למ"ד נולד

שרי מ"ט אסור זה ועתה"ר קכ"א לנ"י רש"י קכ"א נולד כי הא שרי ולנ"י הרי"ף נולד כי הא אסור כמו עצמות וקליפין ונ"מ בגרעיני המרי שכל התמרים רק לכהמה יע"ש היטב. ולפי דברי

באר אברהם

(נט) כל דבר מטונף וכו' ועוואה בין של אדם בין של תרנגולים וכו' אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם וכו', ואם היו בחצר שאינו דר שם אסור להוציאם. עיין מ"מ, כתב דלגירסתיו מותר לטלטל צואת אדם להרי"ף, משום דחזיא לכלבים, אך הרי"ף והרא"ש יש להם גירסא אחרת. מעיין הפמ"ג: הגמ' היא שם דף קכ"א עמוד ב', שמבואר דצוואה של אדם מוכן לכלבים יעו"ש, ועיין ב"י ביאר דהרי"ף והרמב"ם היתה להם גירסא אחרת בגמ', ולפי דבריהם אין חילוק בין צואת קטן לצואת תרנגולים, שניהם מוקצים הם.

הפמ"ג מקשה על שיטה זו, דמהו באמת טעמן של הרבנים: וסכ"ל מקום קשה, הוודאי צואה של בני אדם הלא ראוי לכלבים וחזירים, עיין סעיף כ"ט, מבואר שם דכל שהוא ראוי לחיה ועוף המצויים, מטלטלין אותו, וא"כ למה אסור לטלטל הצואה.

ומגסה הפמ"ג לתרץ: ולומר ולתרץ, דהאיסור הוא משום דהוה נולד אף דדעתיה ע"יה.

דחתה הפמ"ג: מכ"ל מקום, ל"מאן דאמר נולד שרי, פאי טעמא אסור זה.

הפמ"ג מבוא ראוי דאכן הרשב"א הבין כשיטת הרי"ף דהטעם הוא משום נולד: ועיין חידושי הרשב"א דף קכ"א (ר"ס

פ"ג) כתב דלגירסת רש"י דף קכ"א (פ"ג) נולד כי הא דארוחיהו בהכי ויודע שיבוא שרי (דכן היא מסקנת הגמ' לפי גירסת רש"י), ולגירסת הרי"ף (מ"ה ז מדשי ה"ר"ף), נולד כי הא אסור, כמו עצמות וקליפין דארוחיהו בהכי, ואפ"ה אסור, וכדמבואר בדף קמ"ג, א דלכ"ה (ולרב נחמן - לכ"ש) מסלק את הטבלא ומנערה, אבל לא מטלטל העצמות והקליפין גופיהו.

כדי שלא יוקשה מדון עצמות וקליפין על שיטת רש"י, מיישב שם הרשב"א ומחלק בין דבר העומד לטאכל אדם ולהשמישו, דאו לא יודב דעתיה אלא לכך, ולא מסיק ארעתיה פסולת דרדיה, משום דאין דעתיה דאויניש אלא אמאי דחזי ליה, ולכן קליפין ועצמות של מאכל אדם מוקצין דין, אבל דבר דלא חזי ליה, מסיק ארעתיה לאומניו לכהמותיה, ולכן צוואה אינה מוקצה לפי שיטת רש"י.

ומוסיק כאן הפמ"ג דהוא הדין בגרעינים יש בזה נפ"מ, ובגון בגרעיני תמרי ארמייתא דמבואר בשבת (קמ"ג) דהתמרים נמיהו תמרים רעים הם ומאכילין התמרים עצמן לבהמה דמסיק ארעתיה גם על הגרעינים לאומנין לבהמותיה, לכן לא הוי מוקצה לפי רש"י.

ונפקא מינה בגרעיני תמרי שכ"ל התמרים הם רק לבהמה, יהא מותר לפי שיטת רש"י, (אבל להרי"ף גם בזה אסור), יעו"ש היטב, עכ"פ מוכח מדברי הרשב"א דלהרי"ף אכן טעם האיסור הוא משום נולד, מ"מ דהוא קושיין לדוכתא דמה תענה למ"ד נולד מותר.